

Præster her og præster hisset

Af lektor, teol.dr.h.c. Hans Raun Iversen

Efter et års studier i Tanzanias Evangelisk-Lutherske Kirke fik jeg endelig i januar 1978 et interview med Nordstiftets værdige, men stadig relativt unge biskop Erasto

Kweka. Jeg antydede forsigtigt min tese om, at bispeembedet i Tanzania kan ses som en afløser af det gamle høvdingembede. Mit belæg var bl.a. en mindre samling billeder af traditionelle høvdinge og moderne biskopper, som i fremtoning ligner hinanden til forveksling. Kwegas respons var enkelt og klar: "Ser du, min ven, når folk her har problemer, for få penge eller for mange penge, som de gerne vil give til et godt arbejde, eller hvad det nu kan være, så kommer de til mig. Politikere kommer og går, men jeg er her "by divine right".

Her mange år senere har jeg undret mig over, at medlemmer af de afrikanske migrantkirker, der udgør omkring en tredjedel af de ca. 300 migrantkirker i Danmark, overlader vigtige beslutninger til præsten. Hvorfor tager de ikke del i ledelsen, når de nu lever i et demokratisk

land, hvor vi godt ved, at der er forskel på den almindelige præstemagt og det almindelige præstedømme? Desværre er migrantkirker i Danmark ikke systematisk udforskede, men det svar både studerende, der har foretaget interviews, og jeg selv i lidt mere tilfældige samtaler, fx i vores ghanesiske migrantmenighed i Avedøre, er stødt ind i, tyder på, at medlemmerne accepterer præstens hals- og håndsret over migrantkirken, fordi de mener, at dens eksistens i et og alt beror på præstens personlige åbenbaring og kaldelse, hans særlige forbindelse til Gud selv.

En omfattende uddybning af de to nævnte lidt hurtige svar er nu fremlagt i min kollega fra Center for Afrikastudier, Karen Lauterbachs nye bog fra Palgrave, *Christianity, Wealth and Spiritual Power in Ghana*. Bogen fokuserer på unge præster, der slår sig op som 'big men' med egen menighed med tilhørende velstand, åndelig magt og social indflydelse. De afrikanske migrantkirker i Danmark kommer fra samme slags traditioner, som de små og mellemstore "one-man-churches", Lauterbach har studeret i Ghana. Det drejer sig om unge opkomlinge, oftest mænd, som er blevet "store" ved at

blive præster uden dog nogensinde at komme i nærheden af de karismatiske superpræster i de megakirker, der oftest tegner billedet af den pentekostale bevægelse.

Det kunne med fordel være fremgået af bogens titel, at den faktisk handler om denne nye type afrikanske præster, som næsten altid tilhører den karismatiske bevægelse. Når titlen alligevel er dækkende, skyldes det, at bogen bruger præsterne som indfaldsvinkel til dels at studere, hvordan kristendommen og dens udtryksformer indlejres i helheden af Afrikas sociale og kulturelle kontekst, og i særdeleshed til at vise, hvordan de karismatiske pinsekirker ikke kan forstås alene ud fra det moderne Afrikas form for individualisering med tilhørende personlig omvendelse og karismatisk udrustning, som man ofte har gjort det. Den historisk bestemte kontekst udgør mindst halvdelen af teksten, selv om det er den nye tekst, fx det karismatiske vækkelsesmøde, der træder tydeligst frem. Religiøse ideer og åndelige oplevelser kan danne nye spor og være katalysatorer for nye udviklinger på såvel det personlige som det sociale plan, sådan som Max Weber pegede på det i helt andre sammenhænge. Men det er fuldt så meget de historisk foreliggende materielle og kulturelle livsbetingelser, der former en religiøs bevægelse som den pentekostale, og som i sidste instans afgør dens udbredelse.

Bogens konklusion indledes instruktivt med et citat af en af de succesrige unge præster i Ghana: "I'm not a presidential entity, I'm not a traditional ruler and I'm not a parliamentarian. I'm just a preacher of the gospel". På den ene side legitimerer præsten sig ud fra den kristendom,

som missionærerne bragte, og som i dag omfatter ca. 75% af befolkningen i Ghana, i hvis Ashanti Region i den sydlige del af landet Lauterbach har gennemført sit feltarbejde 2004-05 og 2014. Nogle få markante missionærer som tyske Bruno Gutmann, der virkede på Kilimanjaro sydskråning i begyndelsen af det 20. århundrede, nægtede konsekvent at medvirke til at uddanne afrikanske præster, for kristendommen skulle hvile i den eksisterende kultur, med høvdinge, klanledere og familieoverhoveder. Gutmann overså, at en kristendom, der i 50 år eller mere har haft missionspræster som de primære forvaltere, ikke kan løsgøres fra den særlige stilling som prædikant og præst. Og det så meget des mindre, da de gamle autoritetsstrukturer hurtigt eroderer eller i hvert fald transformeres i Afrika. Derfor stiller de unge præster i Ghana sig også ind i rækken af prædikanter og præster. Men citatet siger, som Lauterbach påviser, mere end det: Med opremsningen af de samfundsmæssige dignitarer, som præsten ikke er identisk med, får den citerede præst peget på, hvor på den socio-kulturelle statusskala, han hører hjemme: han er i samme kategori som en præsident, en høvding eller et parlamentsmedlem. Han er en stor mand!

Lauterbachs hovedtese er, at de unge præster først og fremmest udgør en ny type af 'big men', som samfundet altid har haft dem. Ved at få det gjort klart og i det hele taget at spille denne rolle, får de nye præster, der ofte starter helt fra bunden, magt som de har agt. Det er imidlertid en ganske kompliceret sag at skabe sig en platform som big man ved at opbygge en karismatisk menighed. Der er mange

skridt at gå og mange alliancer, der skal opbygges. Der kræves en distinkt religiøs kaldelse, ligesom der gør det for profeterne i Det Gamle Testamente. Mellem bogens udførlige indledning og konklusion bringer Lauterbach derfor fem tematiske kapitler, der bringer den udfyldende dokumentation for og analyse af, hvordan de små og mellemstore karismatiske præster opbygger deres status i Ghana.

“Pastorship”, som Lauterbach kalder præstehåndværket, handler om at kunne påkalde åndelige kræfter på en måde, så man får indflydelse også udenfor den religiøse eller åndelige sfære. De unge, der vælger pastorship som karrierevej, gør det ikke kun af bitter nød, som nogle religionsteorier forudsætter, men som et bevidst karrierevalg i den lokale kontekst, der er præget af den afrikanske fornemmelse for, at fremgang og velstand er en velsignelse, som er forbundet med de åndelige kræfter, der i sidste instans bærer alt liv. Fremgangsteologiens syn på rigdom og sundhed er ikke kun en importeret religiøs ide, men trækker på en grundtanke i synet på velstand i traditionel afrikansk kultur. Økonomiske midler er mere end penge, de er også udtryk for åndelig styrke, og de giver kontrol over de organisationer, præsten gerne vil styre, i og omkring kirken. De historiske forbindelseslinjer mellem rigdom, magt og religion i Asante udredes derfor i bogens kapitel 2.

I kapitel 3 vises det, hvordan ideen om den sande præst bindes sammen med præstens velstand – og med den transparente forvaltning af den rigdom, den succesfulde præst efterhånden opnår. Som big man i Ghana skal man skal ikke kaste med perler som en orientalsk rigmand,

men nøje følge givne sociale koder, når man samler rigdom til sig og cirkulerer den igen. Man bedømmes som sand præst både ud fra den religiøse performance og den sociale optræden. Talk and walk må hænge sammen!

I kapitel 4 beskrives de konkrete veje til at blive præst, hvad der ikke er en beskyttet titel, men alligevel en status, der må støtte sig til andres accept. På det punkt ligner de ghanesiske præster mere en folkeligt anerkendt imam end en statsbureaukratisk ansat folkekirkepræst i Danmark. Kapitel 5 og 6 går i dybden med præsterollens henholdsvis åndelige og sociale ingredienser. En karismatisk præst må forene Webers tre autoritetstyper, den traditionelle, den bureaukratiske og den karismatiske.

Hvad gør man, når den officielle vej over uddannelse til fast arbejde i offentligt eller privat erhverv synes ufremkommelig, som tilfældet er i Ghana? Hvis man ikke har talent til at blive professionel fodboldspiller i Vesten, og hvis man ikke har mod på turen gennem Sahara og over Middelhavet? Vil man klare sig godt, må man slå sig op som big man, så man kan modtage milde gaver fra andre og give dem videre til familien og den videre kreds omkring én, så man virkelig er ‘big’. Én af vejene til denne position er entreprenøren, der får gang i sin egen kirke, men dog først må stå i lære og sendes videre af en seniorpræst. Når først mønstret er dannet, som det i høj grad er det i Ghana, har enhver principielt muligheden for at gå ind i det ved at modtage kaldet som kirkegrundlægger og få accepteret sit kald i omgivelserne.

Lauterbachs bog er inciterende læsning, som kan anbefales til overvejelse

for enhver, der vil forstå, hvad en præst er. Man lærer meget om præster her ved at studere præster hisset! Men er det ikke en meget speciel form for præsterolle, vi møder i Ghana? Jo, men ikke mere speciel end forestillingen om "den danske præst", som den kendes fra folkekirken. De karismatiske præster fra Ghana er blot bestemt af en anden kontekst med anderledes historiske betingelser end dem, der findes i et land som Danmark, hvor forventningerne til præsterollens bærer er bestemt af en lang række aflejringer, hvis grundmanual man kan finde i biskop Peder Palladius' Visitatsbog fra reformationstidens Sjælland. Det nedrivede stats- og folkekirkelige mønster er hos os så stærkt, at selv Frelsens Hærs officerer må acceptere en form for præsterolle, ligesom imamerne ofte søges skåret til, som var de folkekirkepræster. Også hos os sætter den dagsaktuelle kontekst med dens religiøse entreprenører sig

igennem i billedet af, hvordan man kan blive præst: De nye præster i frikirkerne og ikke mindst i de over 60 "missionske" fri- og valgmenigheder, der er dannet siden 1990, er præget af angelsaksisk, ofte karismatisk inspiration foruden konservativ bibelteologi, men ikke mindst af lysten til at få sit eget. Som Lauterbach siger det om de ghanesiske præster, gælder det også ofte for de danske: De føler, at "they could make use of their spiritual gifts more easily and freely here than while serving under a senior pastor in a larger church".

Man skal ikke vide alt for at skrive en god bog. Men stoffet skal iltes og filtreres, så der både kommer fokus, bredde og dybde i fremstillingen. Det er lykkedes fornemt i denne bog.

Christianity, Wealth and Spiritual Power in Ghana er udgivet på Brill og findes som e-bog på Det Kongelige Bibliotek.